

LATİN AMERİKA’DA NARKOTERÖR, ORGANİZE SUÇ ÖRGÜTLERİ VE DEVLET EGEMENLİĞİ

Yağız ATAY

yagizaatay@gmail.com

ORCID: 0009-0007-4420-9737

Güngör ŞAHİN

gungor.sahin@msu.edu.tr

ORCID: 0000-0001-6296-8568

Araştırma Makalesi
Research Article

Geliş Tarihi

Received: 31 Ekim 2025

Kabul Tarihi

Accepted: 1 Ocak 2026

NARCOTERRORISM, ORGANIZED CRIME ORGANIZATIONS AND STATE SOVEREIGNTY IN LATIN AMERICA

ÖZ

Latin Amerika, devlet kapasitesi ve devlet kırılganlığı bağlamında sıklıkla tartışılmış bir coğrafyadır. Söz konusu bölgedeki devletlerin zayıflıkları, sonuçlarını birçok farklı şekilde gösterir. Latin Amerika, ekonomik krizler, siyasi istikrarsızlık, terör örgütleri ya da siyasi hizipleşme ve darbeler bağlamında sıklıkla çalışılan bir bölge olsa da, devlet kapasitesinin düşüklüğünün en önemli sonuçlarından biri olan ulus aşırı organize suç örgütleri, akademik literatürde yeterince çalışılmış bir konu değildir. Söz konusu organize suç örgütlerinin kimi bölgelerde devletlere meydan okuyacak kadar güçlendikleri ve büyük finansal kaynaklara hükmettikleri bilinen bir gerçektir. Dolayısı ile söz konusu suç örgütlerinin devlet kapasitesi ve devlet kırılganlığı bağlamında incelenmesi, literatüre önemli bir katkı olacaktır. Bu makale, söz konusu suç örgütlerini, özellikle uyuşturucu kartellerini devlet egemenliği bağlamında inceleyecek ve uyuşturucu ticareti ile uğraşan organize suç örgütlerinin, devletlerin içinde bulunduğu kırılganlık kısır döngüsünü nasıl derinleştirdiği sorusuna cevap arayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Organize Suç Örgütleri, Uyuşturucu Kaçakçılığı, Narkoterör, Ulusal Egemenlik, Karteller.

ABSTRACT

Latin America is a region frequently discussed in the context of state capacity and state fragility. The weaknesses of states in this region manifest in various ways. While Latin America is often studied in terms of economic crises, political instability, terrorist organizations, political factionalism, and coups, one critical outcome of low state capacity—transnational organized crime groups—has not been sufficiently explored in the academic literature. It is a well-established fact that these organized crime groups have grown strong enough in certain areas to challenge state authority and command significant financial resources. Therefore, examining these criminal organizations in the context of state capacity and fragility would make a significant contribution to the literature. This article will analyze these crime groups, particularly drug cartels, within the framework of state sovereignty.

Keywords: Organized Crime Groups, Drug Trafficking, Narcoterrorism, National Sovereignty, Cartels.

GİRİŞ

Devlet egemenliği, devlet kırılganlığı ve devlet kapasitesi, çoğunlukla birlikte tanımlanan olgulardır. Devlet egemenliği en basit tanımı ile merkezi bir yönetimin, yani bir devletin, sınırları belirli bir toprak parçası üzerinde kanun koyma ve söz konusu kanunları uygulama gücünü ve iradesini ifade eder. Alman sosyolog Max Weber, bu bağlamda devletleri meşru şiddet tekelleri olarak tanımlar. (ANTER, 2019) Devlet kapasitesi, devletlerin egemenlik alanları üzerindeki işlev ve hedeflerini gerçekleştirebilme yetkinliklerini ifade eder. (Herre ve Arriagada, 2023) Her ne kadar devletin işlevlerine dair tam anlamıyla bir fikir birliği oluşmamış olsa da, devlet kapasitesinin en önemli bileşenlerinden birinin söz konusu devlet egemenliğinin korunması olması karşı çıkılmaz bir gerçektir. Dolayısı ile daha yüksek devlet kapasitesine sahip olan devletler, söz konusu şiddet tekeli için gerek iç, gerek dış aktörlere karşı daha güçlü şekilde müdafaa edeceklerinden ötürü devlet egemenliği daha güçlü olacaktır. Devlet kırılganlığı olgusu ise daha kuramsal ve çok yönlü bir tanıma sahiptir. Devlet kırılganlığı, en basit tanımı ile bir devletin çeşitli riskler karşısındaki dayanıksızlık durumunu ifade eder. (Fragile States Index, 2025a) Söz konusu risk, ekonomik krizler, toplumsal huzursuzluklar ya da dış tehditler olabilir. Her ne kadar devlet kapasitesi, devlet kırılganlığının tek belirleyicisi olmasa da devlet kapasitesi ve devlet kırılganlığı arasında güçlü bir ters ilişki vardır denebilir. The Fund For Peace tarafından geliştirilen Kırılgan Devletler Endeksi, güvenlik, temel hizmetler, toplumsal kutuplaşma, ekonomik gelişmişlik, beyin göçü, hukukun üstünlüğü ve dış etkiler gibi pek çok bileşenden oluşmaktadır. Endeks, toplamda 5 farklı kategori altındaki 12 başlıktan oluşur ve her başlık kendi alt göstergelerine sahiptir. (Fragile States Index, 2025b) 1990’larda geliştirilen bu metodoloji ile The Fund For Peace, her yıl devletlerin kırılganlık seviyelerine dair sayısal veriler yayınlamakta ve devletleri sırası ile sürdürülebilir, stabil, uyarı ve alarm olmak üzere 4 seviye altında sınıflandırmaktadır. (Fragile States Index, 2025c)

Çoğunlukla birlikte tanımlanan söz konusu üç olgu arasındaki ilişkiyi özetlememiz gerekir ise yüksek devlet kapasitesine sahip olan devletlerin, devlet egemenliğini daha güçlü şekilde koruduklarını ve kırılganlığa karşı daha dayanıklı oldukları varsayımı yerinde olacaktır. Aynı noktadan hareketle, devlet kapasitesinin düşüşünün devletlerin egemenliğini zayıflattığı ve devletlerin kırılganlaştırdığı çıkarımı da doğru olacaktır.

Bu bağlamda Latin Amerika bölgesi devlet kapasitesi ve egemenliği konusunda yapılan çalışmalar için hep önemli bir bölge olmuştur. (Faust, 2007) Dünya nüfusunun yaklaşık olarak %8’ine ev sahipliği yapmasına ve Türkiye ile bölge devletlerinin ilişkilerinin yıldan yıla gelişmesine karşın bölgedeki devlet kırılganlığı fenomeni Türkçe literatürde yeterince tartışılmış bir konu değildir. (Yenal ve Beğenirbaş, 2019) Bu çalışma başlıca uluslararası örgütler tarafından oluşturulan verim tabanları ve raporlardan faydalanarak Latin Amerika’daki devlet kapasitesi ve narkoterörizm olguları arasındaki iki yönlü ilişkiye ışık tutmaya çalışacaktır.

LATİN AMERİKA’DA DEVLET KAPASİTESİ VE DEVLET KIRILGANLIĞI

Bölgedeki devletlerin genellikle düşük kapasiteli ve politik olarak kırılgan yapılarda olmaları, farklı isimler tarafından çeşitli gerekçelere dayandırılmıştır. Bölgenin mevcut kırılgan yapısı bölgenin sömürge geçmişinin mirası, kapsayıcı kurumların yokluğu, gelir ve servet eşitsizliği, etnik ve kimlikli kırılganlıklar gibi farklı gerekçelere dayandıran açıklamalar mevcuttur. (Kay, 2010) (Doğan, 2025) Söz konusu durumun kökündeki

gerekçeler ne olursa olsun, bölgedeki birçok ülkenin düşük devlet kapasitelerine sahip olduğu ve söz konusu devletlerin kırılgan yapısı uzmanlar tarafından üzerinde fikir birliği oluşmuş bir meseledir. Aynı endekse göre bölgedeki orta ve büyük devletlerden sadece birkaçı; Arjantin, Şili, Uruguay stabil olarak nitelenmiştir. Buna karşın Brezilya, Meksika, Venezuela, Kolombiya, Peru, Bolivya ve Paraguay gibi çok çok devletin kırılganlık seviyeleri “alarm” ya da “uyarı” olarak sınıflandırılmıştır. (Fragile States Index, 2025c) Dolayısı ile bu bölgenin günümüzde de, geçmişte olduğu gibi devlet kırılganlığı çalışmaları bağlamında önemli bir çalışma alanı olduğu varsayılabilir.

Devlet	Kırılganlık Endeksi Skoru	Sınıflandırma
Haiti	103.5	Alarm
Venezuela	89.0	Alarm
Honduras	78.1	Uyarı
Nicaragua	76.7	Uyarı
Kolombiya	75.6	Uyarı
Guatemala	74.9	Uyarı
Peru	72.0	Uyarı
Brezilya	70.3	Uyarı
Bolivya	69.4	Uyarı
Meksika	69.0	Uyarı
El Salvador	68.7	Uyarı
Ekvador	68.0	Uyarı
Paraguay	61.5	Uyarı
Dominik Cumhuriyeti	60.2	Uyarı
Küba	59.1	Stabil
Panama	47.7	Stabil
Arjantin	44.2	Stabil
Şili	41.1	Stabil
Kosta Rika	39.4	Stabil
Uruguay	33.7	Stabil

Tablo 1: Latin Amerika Devletlerinin Kırılganlık Endeksi Skorları, (Fragile States Index, A.g.e.)

Devlet kırılganlığı çok boyutlu bir fenomendir. Devlet kırılganlığının kavramsal çerçevesini oluşturan uzmanlar, bu fenomeni siyasi, toplumsal ve ekonomik pek çok bileşene dayandırmışlardır (Rotberg, 2003). Güçlü devletler vatandaşlarına güvenlik, sağlık ve eğitim gibi kamu hizmetleri sağlar, vatandaşlarının demokratik süreçlere katılımlarını teşvik eder ve bu sayede vatandaşlarının gözünde meşruiyet sahibi

yönetimler olurlar. Öte yandan kırılan devletler, ya da başka bir deyiş ile zayıf devletler, vatandaşlarına yeterli kamu hizmetlerini sunamazlar ve bu devletlerin yönetimleri halklarının gözündeki meşruiyetlerini yitirmeye başlarlar. (Rotberg, 2003:19–21)

Birçok durumda, devletlerin zayıflama süreçleri, bir tür kısır döngü örüntüsü çizmektedir. Devlet kapasitesinin düşüklüğü nedeniyle vergi toplamakta zorlanan devletler kamu hizmetlerini finanse etmekte daha da zorlanırlar, bu durum sağlanan kamu hizmetlerinin zamanla daha da azalmasına yol açar. Devlet kapasitesi azaldıkça devletler vatandaşlarının gözündeki meşruiyetlerini daha da yitirirler. Alman Sosyolog Max Weber, çalışmalarında devletleri meşru şiddet tekelleri olarak tanımlar. Buna karşın pek çok örnekte zayıflayan devletlerin vatandaşlarının gözlerindeki meşruiyetleri ile birlikte şiddet tekeli olma özelliklerini de yitirdikleri görülmektedir. (Acemoğlu, Robinson ve Santos, 2013: 1–5)

Bu durum, birçok farklı sonuç doğurmaktadır. Bunlardan biri, söz konusu zayıf devletlerin terör örgütleri için önemli gelişim alanları olmasıdır. Siyasetin yozlaştığına dair inanç, gelir ve servet eşitsizlikleri, toplumun belirli kesimlerinin eğitim ve sağlık gibi kamu hizmetlerinden yeterince yararlanamadıklarını düşünmeleri, kamuoyunun gözünde mevcut yönetimlerin meşruiyetini düşürdüğü gibi, söz konusu yönetimi şiddet ile değiştirmeyi amaçlayan aktörlerin meşruiyetlerinin de artmasına yol açacaktır. Söz konusu zayıf devletlerin demografik olarak heterojen yapıda olmaları, etnik ve dini kırılmalar yaratarak kırılanlığın daha da riskli boyutlara ulaşmasına yol açabilir. Bu bağlamda Orta ve Güney Amerika coğrafyası, hem çeşitli terör örgütleri, hem de organize suç örgütleri için önemli bir gelişim alanı olmuştur. (Faust, 2007)

NARKOTERÖRİZME DAİR TEORİK TARTIŞMALAR

Devlet kapasitesinin düşüklüğünün güvenliğe olan bir diğer etkisi de ideolojik silahlı örgütlerin yanı sıra suç örgütlerinin de önünü açmasıdır. Pek çok zayıf devlette, devletin güvenlik birimlerinin bu tür suç örgütleriyle aktif şekilde mücadele edemedikleri görülmektedir. Kamu kaynaklarından yeterince faydalanamadığına ya da yasal sınırlar içinde sosyoekonomik olarak sınıf atlamanın mümkün olmadığına inanan bireyler, sadece terör örgütlerine değil, organize suç örgütlerine katılmaya ya da sempati duymaya daha meyilli olacaklardır.

Bu noktada literatürde terör ve suç olgularının etkileşimini incelemek faydalı olacaktır. Her ne kadar terör eylemleri ucuz yöntemlerle gerçekleştirilebilse de bir terör örgütünün yönetimi oldukça maliyetlidir. Örgütler, kendi finansmanlarını sağlamak adına farklı stratejiler takip ederler. Terör örgütlerinin finansman kaynaklarının kabaca beşe ayrıldığını söyleyebiliriz. (Windle, 2019) Bunlar meşru yatırımlar, devlet desteği, örgütlere yapılan bağışlar ve örgüt tarafından toplanan haraçlar, paravan vakıflar ve yardım dernekleri ve son olarak suçtur. Soğuk Savaş'ın ve iki kutuplu dünya düzeninin sona ermesinin ardından devletlerin ideolojik motivasyonlar ile terör örgütlerine sağladıkları destekler görece azalmış, sponsorlarını kaybeden terör örgütleri alternatif finansman yolları aramaya gitmişlerdir. Bu noktada her ne kadar meşru yatırımlar ve bağışlar gibi yöntemler daha az dikkat çekici ve daha güvenli olsalar da suç, örgütler için çoğu zaman çok daha büyük bir gelir kaynağıdır. Suç, pek çok açıdan farklı şekilde gerçekleştirilebilir. Banka soygunları, yasadışı ticaret ve kaçakçılık ya da fidye, geçmişte terör örgütleri tarafından kullanılan finansman yöntemleridir. Bazı örneklerde suç yolu ile finansman elde etmenin, örgütlerin sahip olduğu halk desteğini

azaltabildiği görülmüştür. Bu noktada uyuşturucu üretimi ve ticaretinin bir istisna olduğu söylenebilir. Zira birçok örnekte, uyuşturucu ticareti ile mücadele eden merkezi hükümete karşı yerel çiftçilerin ve örgütlerin iş birliği yaptıkları görülmektedir. Örneğin, Taliban, afyon tarımı yapan çiftçileri merkezi Afganistan yönetimine karşı koruyarak hem yerel halk gözündeki meşruiyetini arttırmış, hem de örgüt için önemli bir finansman kaynağı elde etmiştir. (Silke, 2020:198)

Aslında zayıf devletlerde ortaya çıkan devlet dışı aktörlerin ve uyuşturucu ticaretinin etkileşimi yeni ortaya çıkan bir fenomen değildir. Bazı kaynaklar her ne kadar “narkoterörizm” çok sonraları kavramsallaştırılmış olsa da bu olguya dair anlatıyı Çin’deki merkezi otoritenin çöktüğü “savaş ağalığı” dönemine kadar geriye giderek başlatır. (Windle vd., 2018:207)

Pek çok örnekte, suç örgütlerinin zayıf devletlerde bahsi geçen toplum kesimlerini finansal olarak destekleyerek sempati ve meşruiyet kazandıkları görülebilir. Güney Amerika’daki bazı örneklerde organize suç örgütlerinin, halka merkezi devletin sunması beklenen sağlık hizmetlerini sağladığı dahi görülebilir. Devletin, ekonomi üzerindeki denetiminin zayıf olmasından ötürü ortaya çıkan kara borsalar, suç örgütlerini besleyen önemli finansal kaynaklar oluşturur. Finansal kaynakları artan suç örgütleri, güvenlik ve yargı bürokrasisi içerisindeki bazı karar vericileri rüşvet ile satın alarak söz konusu mücadeleyi daha da zorlaştırabilirler. Rüşvet verilen ya da tehdit edilen kamu görevlileri, bazı vakalarda işlenen suçlara göz yummanın da ötesine geçerek doğrudan suç örgütlerinin elemanları gibi hareket etmişlerdir. Rüşvetin ya da tehdidin yeterli olmadığı kimi durumlarda suç örgütleri, siyasilere ya da bürokratlara suikastlar düzenleyecek kadar ileriye gitmişlerdir. Latin Amerika’daki karteller, tarafından benimsenen “Plata o Plomo” yani “Gümüş ya da Kurşun” mottosu, suç örgütlerinin zayıf devletlerde ne derecede güçlenebileceklerini özetler niteliktedir. (Simser, 2011:266–278) Karteller bu motto ile kendileri ile iş birliği yapanların ödüllendirileceği, kendilerine karşı koyanların ise cezalandırılacağını vurgulamaktadır. Dolayısı ile Güney Amerika’nın pek çok bölgesinde, devletlerin şiddet tekeli olma özelliklerini kaybettikleri ve organize suç örgütlerinin birçok bölgede egemen oldukları söylenebilir.

Söz konusu organize suç örgütlerinin bazı örneklerde ideolojik motivasyonlara sahip devlet dışı silahlı örgütlerle taktik ve stratejik seviyede iş birliklerine gidebildikleri gözlemlenmiştir. Uyuşturucu ticareti, sadece organize suç örgütleri için değil, ideolojik motivasyonlara sahip terör örgütleri için de önemli bir finansal kaynaktır. 2013 yılında Amerika Birleşik Devletleri Kongresi tarafından yayınlanan bir rapor, en az 40 terör örgütünün farklı seviyelerde uyuşturucu ticareti ile etkileşime geçtiğine dair bulgular olduğunu ileri sürmüştür. (Rollins ve Wyler, 2013) Bu durum, terör örgütlerinin finansal güçlerini arttırdığı gibi suç örgütlerinin de şiddet kapasitelerini arttırmaktadır. Bazı uç örneklerde, bölge dışından gelen terörist grupların, Güney Amerika’da eylem gerçekleştirebilmek için bölgedeki organize suç örgütleri ile iş birliği yaptığı dahi gözlemlenmiştir. (Valencia, 2014:2–23) Bu durum sadece söz konusu zayıf devlet için değil, diğer devletler için de risk teşkil etmektedir. Dolayısı ile bazı durumlarda bölgedeki suç örgütlerinin küresel bir risk tehdit teşkil ettiği söylemek dahi abartılı olmayacaktır.

Suç ve terörizm arasında ilişkisi sanıldığından daha da karmaşıktır. Tamara Makarenko, söz konusu bu ilişkiyi bir ucunda suç, bir ucunda ise terörizm bulunan bir spektruma benzetir. Spektrumun bir ucunda terörizm, bir ucunda ise organize suç bulunmaktadır. Bu iki nokta arasında organize suç örgütlerinin ve terör

örgütlerinin birbirleri ile iş birlikleri, terör örgütlerinin operasyonel amaçlarla organize suç kullanması ve suç örgütlerinin organizasyonel amaçlarla terörü kullanması bulunur. Spektrumun ortasında ise bu örgütlerin iç içe geçmeleri ve Makarenko'nun "kara delik sendromu" adını verdiği olgu bulunur. Bu olgu, suç ve terör olgularının tamamen iç içe girdikleri örnekleri ifade eder. (Makarenko, 2004:129–145)

Bu bağlamda güçlü organize suç örgütlerinin zayıf devlet kapasitesine sahip bölgelerde ortaya çıkmaya ve bu bölgelerdeki devlet kapasitesini daha da düşürerek bölgeyi kırılganlaştırmaya meyilli oldukları söylenebilir. Dolayısı ile organize suç örgütlerinin, kırılganlık kısır döngüsünü derinleştirdiklerini iddia etmek doğru olacaktır. Makarenko, Kara Delik Sendromu olarak adlandırdığı fenomeni, zayıf devletlerde birbirleriyle iç içe geçen organize suç ve terör olgularının merkezi otoriteye doğrudan meydan okuyacak kadar güçlenmesi olarak tanımlar. Uyuşturucu ticareti, diğer finansman kaynaklarına kıyasla çok daha güçlü olduğundan ötürü, Kara Delik Sendromuna konu olan örneklerin çoğunlukla uyuşturucu üretimi ve ticaretiyle anıldığını söylemek yanlış olmayacaktır. (Makarenko, 2004:138–140)

Makale, bir sonraki bölümde Latin Amerika'daki uyuşturucu ticaretinden, organize suç örgütlerinden ve söz konusu örgütlerin devlet kırılganlığı ve devlet egemenliği üzerindeki etkilerinden bahsedecektir.

LATİN AMERİKA'DA ORGANİZE SUÇ VE TERÖRİZM

Devlet dışı aktörlerin uyuşturucu ticareti ile eylemlerini finanse etme girişimleri Latin Amerika bölgesi ile sınırlı değildir. Afganistan'da Taliban'ın uzun yıllar boyunca örgütü afyon tarımı ve eroin ticareti ile finanse ettikleri bilinen bir gerçektir. Türk resmi makamları 2022 yılında Avrupa'daki uyuşturucu ticaretinin terör örgütü PKK ile ilişkili olduğuna dair bilgiler paylaşmışlardır. (Anadolu Agency, 2022) Çeşitli uyuşturucuların üretimi ve ticareti, Hizbullah başta olmak üzere Lübnan'daki pek çok örgüt için önemli gelir kaynaklarıdır. Benzer şekilde organize suç örgütlerinin devletleri yıldırmak için terörizmi bir araç olarak kullanması da Latin Amerika'ya özgü değildir. Hindistan medyasında "D-Company" olarak anılan Mumbai organize suç örgütleri, 1993 yılında gerçekleştirdikleri 12 bombalı saldırı ile 257 kişinin ölümüne neden olmuşlardır. (Quillen, 2002:293–302) Buna karşın Güney Amerika, uyuşturucu ticareti ve devlet dışı şiddetin etkileşimi açısından en uç örnekleri barındırır.

Giriş bölümünde bahsedildiği üzere, Güney Amerika'daki organize suç örgütleri, kimi ülkelerde devletlerin düşük kapasiteli oluşlarından faydalanarak devletin meşru şiddet tekeli olma özelliğine meydan okuyacak kadar güçlenmişlerdir. Özellikle başat olarak uyuşturucu ticareti ile uğraşan örgütler, zaman içerisinde elde ettikleri finansal kaynaklar ile doğrudan devletin kolluk güçleri ile çatışacak kadar güçlenmişlerdir. Organize suç örgütlerinin bu stratejisini tanımlamak için "narkoterör" kavramı sıklıkla kullanılmaktadır. Bu kavram, tarihte ile defa 1983 yılında Peru Devlet Başkanı Belaunde Terry tarafından, ülkedeki uyuşturucu kaçakçılarının polis ile yaşadığı çatışmaları tanımlamak için kullanılmıştır. Narkoterör kavramı, dünyanın farklı bölgelerinde güvenlik bürokrasisi ve güvenlik alanında çalışan araştırmacılar tarafından benimsenmiş ve farklı bağlamlarda kullanılmıştır. Kimi isimler bu kavramı terör örgütlerinin finansal kaynak sağlamak adına uyuşturucu ticaretine girişi, kimileri ise doğrudan uyuşturucu ticareti bağlamında kullanmış olsa da, narkoterör'ün en geniş anlamda kabul gören karşılığı "terör benzeri yöntemlerin uyuşturucu ticareti ile

etkileşime geçmiş hali” olacaktır. Dolayısıyla doğrudan ideolojik motivasyonu olmayan grupların, örneğin suç örgütlerinin, devlet egemenliğini hedef alan stratejileri de narkoterör başlığı altında incelenebilir. (Björnehed, 2004:305–324)

Her ne kadar Güney Amerika’daki uyuşturucu ticareti sinema ve popüler kültürdeki etkisi nedeniyle geniş kitleler tarafından haberdar olunan bir konu olsa da, bu konu akademik düzlemde yeterince tartışılmamıştır. İdeoloji motivasyonu olsun ya da olmasın Güney Amerika’daki pek çok silahlı grup, yasa dışı uyuşturucu ticaretinden elde ettikleri finansal kaynakları sosyal, politik ve askeri baskı aracı olarak kullanabilir.

Kolombiya, narkoterörizm bağlamında en önemli örneklerden bir tanesidir. Dönemin önemli uyuşturucu kartellerin bir tanesi olan Medellin Karteli’nin lideri Pablo Escobar, özellikle kamu hizmetlerinin yetersiz olduğu çevre yerleşimlere yaptığı yardımlar ile toplumun dezavantajlı kesimlerinin güvenini kazanmış, 1982 yılında yapılan seçimler ile temsilciler meclisine girmiştir. Kolombiya hükümeti tarafından siyasi alandaki güç ve meşruiyet arayışı engellenen Pablo Escobar ve Medellin Karteli, Kolombiya Hükümetine karşı neredeyse bir savaşa girişmiştir. Bilinen bir suç örgütü lideri olan Escobar’ın kamu kaynaklarına yeterince erişemeyen kesimlere seslenerek temsilciler meclisine girebilmiş olması, devlet kapasitesinin düşüklüğüne bağlı olarak merkezi yönetimlerin meşruiyetlerini yitirmeleri durumunda suç örgütlerinin nasıl meşruiyet devşirebileceklerinin önemli bir örneği olarak okunabilir.

Medellin Karteli, 1984 yılında Kartellere karşı daha sert hukuki mücadele politikaları öneren Kolombiya Adalet Bakanı Rodrigo Lara Bonilla’yı suikast ile öldürecek kadar ileri gitmiştir. Aynı yıl içerisinde Kartel, Amerika Birleşik Devletleri’nin uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadelede Kolombiya hükümetine verdiği destek nedeniyle Bogota Konsoloslukuna bombalı bir araçla bir saldırı gerçekleştirmiş ve bir kişinin ölümüne neden olmuştur. 1985 yılında M-19 olarak bilinen bir aşırı sol terör örgütü 35 kişilik bir ekip ile Kolombiya Adalet Sarayı’nı basmış ve Kolombiya Yüksek Mahkemesi’ne bir saldırı gerçekleştirmiştir. Polis ekiplerinin adalet sarayının etrafını sarması ile başlayan kuşatma operasyonu iki günün ardından 43 sivilin, 11 kolluk gücünün ve 33 M-19 milisinin ölümü ile sonuçlanmıştır. Olaydan önce yargının sıklıkla Medellin Karteli tarafından sıklıkla tehdit ediliyor olması ve M-19 örgütünün baskın sırasında uyuşturucu kaçakçılığına dair pek çok dosyayı yok etmiş olması gibi nedenler ile bu eylemin uyuşturucu kartelleri tarafından finanse edildiği ve ideolojik bir örgüt olan M-19 örgütüne yaptırıldığı yönünde kuvvetli şüpheler vardır. Zaman içerisinde Kartellerin suikastlar, tehdit ve rüşvet gibi unsurlar ile devlet içerisindeki etki gücü artmış, yakın zamanda dahi Kolombiya bazı kaynaklarca bir “narko-devlet” olarak tanımlanmıştır. (Jraissati, 2021) Amerika Birleşik Devletleri’nin “Uyuşturucuya Karşı Savaş” politikası ile Kolombiya Hükümetine desteğini arttırması ile birlikte Medellin Karteli ve Kolombiya Hükümeti arasındaki çatışmalar daha da artmıştır. Medellin Karteli, hükümeti yıpratmak ve yıldırmak için Kolombiya’nın pek çok şehrinde sivilleri hedef alan saldırılar gerçekleştirmiştir. Çatışmalar, 1989 yılında İç Güvenlik Teşkilatı binasına gerçekleştirilen bombalı saldırı ile 63, Avianca Hava Yolları’nın 203 sefer sayılı uçuşuna gerçekleştirilen saldırı ile 110 kişinin ölmesi ile zirveye ulaşmıştır. (Bowden, 2001:59) Medellin Karteli’ne karşı yoğun mücadele veren Kolombiya eski Adalet Bakanı Enrique Parejo González, adalet bakanı olarak görevinin sona ermesinin ardından ailesi ile daha güvende olması amacıyla Kolombiya hükümeti tarafından 1986 yılında büyükelçi olarak Macaristan’ın başkenti Budapeşte’ye atanmıştır. 1987 yılında González, işe gittiği sıraca İspanyolca konuşan bir tetikçi

tarafından 3 kurşunla vurulmuş, ağır şekilde yaralanmasına rağmen saldırıyı şans eseri hayatta kalarak atlatmıştır. Tetikçinin yakalanamamış olmasına karşın suikast emrinin intikam amacıyla Medellin Karteli tarafından verildiğine kesin gözüyle bakılmaktadır. (Kolba, 2020) Bu durum sahip olduğu geniş finansal kaynaklar nedeniyle uyuşturucu kartellerinin faaliyet alanlarının sadece Latin Amerika ile sınırlı olmadığını kanıtlar niteliktedir.

Kolombiya’da uyuşturucu ticareti ile ön plana çıkan tek aktör karteller değildir. Organize suç örgütleri gibi silahlı ideolojik örgütler de Kolombiya’da devlet kapasitesinin düşüklüğünden faydalanmışlardır. Söz konusu örgütlerden en bilineni Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri ya da daha yaygın olarak bilinen adı ile FARC’tır. Kolombiya’daki devlet kapasitesinin düşüklüğü sadece kolluk kuvvetlerinin FARC ile savaşmasını zorlaştırmamış, aynı zamanda bu örgütün topraksız köylüler gibi ekonomik olarak dezavantajlı gruplardan aldığı desteğin de önünü açmıştır. 1964 yılında, Kolombiya’nın şiddetli iç çatışmalar yaşadığı bir dönemde kurulan FARC, geniş kitlelerde bulduğu destek ile Kolombiya’da önemli bir aktör haline gelmiştir. Buna karşın FARC’ın gücü sadece belirli kesimlerden aldığı desteğe bağlı değildir. Başlangıçta uyuşturucu karşıtı bir pozisyonu benimseyen FARC liderleri, koka tarımının önemli bir gelir kaynağı olabileceğini anladıklarında bu konudaki pozisyonlarını değiştirmişlerdir. FARC’ın uyuşturucu ticareti ile etkileşimi, örgütün belirli bölgelerdeki çiftçilerin koka üretiminin vergilendirilmesi ile başlamıştır. Marksist bir örgüt olarak kurulan FARC, ilerleyen yıllarda örgütün eylemlerini finanse edebilmek için uyuşturucu ticaretini etkili bir araç olarak kullanmış, bu durum bazı uzmanların FARC’ı “politik şiddet ve suç motivasyonunun evliliği” olarak tanımlamıştır. Bazı kaynaklar, FARC’ın dünyadaki kokain ticareti içerisindeki payının %50’ye kadar arttığını iddia etmiştir. Her ne kadar kaçak madencilik, fidye ya da haraç gibi başka gelir kaynakları olsa da FARC’ın gelirlerinin büyük kısmını uyuşturucu ticaretinin oluşturduğu düşünülmektedir. (Labrousse, 2005:169–184) Uyuşturucu ticareti FARC’ın finansal ve askeri alandaki etkinliğinin artmasına neden olmuş, fakat ironik şekilde FARC’ın uyuşturucu ticareti alanındaki etkinliği arttıkça örgütün ideolojik motivasyonları zayıflamıştır. Söz konusu örgütün cinayetlerinin 4’te 3’ünden fazlasının apolitik ve doğrudan örgütün ekonomik çıkarları ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Bu durum FARC’ın Kolombiya’daki yerel hükümet ile olan çatışmasının da nitelik değiştirmesine neden olmuştur. Kuruluş aşamasında Kolombiya’daki merkezi hükümeti devirmeyi ve Maoist bir yönetim kurmayı amaçlayan örgüt, zaman içerisinde hedefini otorite haline geldiği belirli bölgelerdeki egemenliğini merkezi yönetimden korumak olarak revize etmiştir. FARC’ın söz konusu bölgelerdeki egemenliğini koruma motivasyonunun ve şiddet eylemlerinin büyük ölçüde uyuşturucu üretimi ve ticaretindeki rolü ile ilgili olduğu varsayılabilir. FARC’ın yaşadığı dönüşüm, kimi uzmanların FARC’ın bir terör örgütünden ziyade bir organize suç örgütü olarak ele alınması gerektiğini iddia etmelerine neden olmuştur. (Cronin, 2009:149–152)

FARC ile benzer bir dönüşüm geçiren bir diğer örgüt ise Aydınlık Yol ya da diğer adı ile Peru Komünist Partisi’dir. 1969 yılında Peru’da kurulan Aydınlık Yol, Peru, ABD, AB ve diğer pek çok ülke tarafından terör örgütü olarak tanımlanmıştır. FARC ile benzer şekilde Marksist Leninist bir çizgide kurulan örgüt, 1969 yılında kurulmuş olmasına rağmen özellikle 1980’lerde gerçekleştirdikleri eylemlerle adını tüm dünyada duyurmuştur. Örgüt, özellikle kırsal bölgede yaşayan Perulular arasında halk desteği kazanmıştır. Peru’daki merkezi yönetimin Aydınlık Yol ve diğer benzer aşırı sol gruplar ile mücadele etmek için sivilleri

silahlandırması çatışmaları arttırmıştır. Rondas adı verilen bu silahlı gruplar, zaman içerisinde merkezi yönetimin zayıflığından faydalanarak yargısız infazlar gerçekleştirmiş ve bazı organize suç örgütleri ile iş birliği içine girmişlerdir. (van Dun, 2012:442–448) 1990 yılında Alberto Fujimori'nin Peru Başkanı olması ile birlikte merkezi yönetim ve Aydınlık Yol arasındaki çatışmalar daha da şiddetlenmiştir. Fujimori'nin icraatlarından biri, daha kontrol edilebilir olmaları adına Rondas'a hukuki statü tanımak olmuştur. Aydınlık Yol, kolluk kuvvetlerinin yanı sıra sivilleri ve kritik altyapıları hedef alan saldırılar da gerçekleştirmiştir. Aydınlık Yol örgütünün 69 binden fazla Perulunun ölümüne neden olduğu tahmin edilmektedir. (Cronin, 2009:18–20) 1992 yılında Abimael Guzmán'ın Peru istihbaratı tarafından yakalanması örgütü sarsmış ve zayıflatmıştır. Peru koka bitkisinin yetiştirilmesi için elverişli şartlara sahiptir; buna karşın Peru'da uyuşturucu üretimi ve ticareti ile ilgilenen suç örgütleri, Kolombiya örneğindeki kadar güçlü ve organize değildir. Bu gruplar merkezi yönetime karşı ekonomik çıkarlarını korumak için Aydınlık Yol ile iş birliği yapmışlardır. Bazı kaynaklar Aydınlık Yol ve uyuşturucu üreticileri arasındaki iş birliğinin 1980'lerde başlamış olduğunu iddia ederler. Aydınlık Yol'un Peru genelinde hakimiyet kurduğu sözde "kurtarılmış bölgeler" uyuşturucu üretimi için organize suç örgütlerine güvenli alan sağlamıştır. Abimael Guzmán'ın tutuklanması ile ideolojik motivasyonları zayıflayan aydınlık yol, Peru'daki devletin zayıflığı ile birlikte uyuşturucu ticareti ile olan etkileşimi arttırmış, söz konusu iş birliği Aydınlık Yol'un zaman içerisinde bir terör örgütünden kokain üretimi ve ticareti ile uğraşan bir organize suç örgütüne dönüşmesine yol açmıştır. (Chávez Chávez, 2023)

Narkoterörizm bağlamında Latin Amerika'da incelenmesi gereken başka bir örnek ise Meksika'dır. Meksika jeopolitik konumu ve özellikle dünyanın en büyük ekonomisi olan Amerika Birleşik Devletleri'ne komşu olması nedeniyle, uyuşturucu ticareti için önemli bir koridor oluşturur. Bu nedenle Meksika'nın organize suç örgütleri için önemli bir gelişim alanı teşkil ettiğini söylenebilir. Meksika'nın yetersiz devlet kapasitesi, bu coğrafyayı organize suç örgütleri için daha da cazip kılmaktadır. Güney Amerika'da üretilen uyuşturucunun, Amerika Birleşik Devletleri'ne ulaşmak için kullandığı en önemli rotanın Meksika olduğu tahmin edilmektedir. 2007 yılında ABD Kongresine sunulan bir rapor, ABD'ye yasadışı yollarla giren kokainin %90 kadarının Meksika sınırından sokulduğunu iddia etmiştir. (Cook, 2007) Kartellerin faaliyetleri uyuşturucu ticareti ile sınırlı değildir. Caydırıcılık amacıyla ABD vatandaşı turistlerin kaçırılması ya da uyuşturucu kaçaklığı ve karteller üzerine çalışan ABD'li gazetecilerin tehdit edilmesi gibi pek çok vaka da kayıtlara geçmiştir. Bu durum, ABD'yi ekonomik ve toplumsal olarak yıpratmasının yanı sıra organize suç hücrelerinin ABD'de faaliyet göstermesinden ötürü aynı zamanda bir milli güvenlik meselesi olarak ele alınmalıdır. Dolayısı ile bu durum sadece Meksika'daki merkezi devletin gücünü aşındırmakla kalmamakta ve Amerika Birleşik Devletleri için de önemli bir tehdit teşkil etmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan birçok akademik ve bürokratik çalışma söz konusu uyuşturucu kartellerini "ulusal tehdit" olarak nitelemekte ve bu tehdidin ortadan kaldırılması için askeri tedbirler önermektedir. (Sample, 1998) Bu makalenin yazıldığı günlerde ABD Başkanı Donald Trump, göreve başlama töreninden saatler sonra Meksika'daki bazı organize suç örgütlerini "yabancı terör örgütleri" olarak tanıyan bildiriye imzalamış ve ABD'nin Meksika sınırındaki güvenlik önlemlerinin artırılması emrini vermiştir. (The White House, 2025) Donald Trump tarafından alınan bu karar medyada yoğun şekilde tartışılmış ve farklı reaksiyonlar almıştır. (Walker, 2025)

Her ne kadar doğrudan ideolojik bir motivasyon benimsenmemiş olsa da Meksika'daki karteller tarafından kullanılan metotlar bir terör örgütünü andırmaktadır. Karteller, geçmiş yıllarda medya üzerindeki kontrollerini arttırmak için pek çok gazeteciye suikastlar düzenlemiş, hatta bazı televizyon kanalları ve gazetelerin ofislerine bombalı saldırılar gerçekleştirmişlerdir. (CBC News, 2024)

Öte yandan Meksika'nın organize suç örgütlerine karşı yürüttüğü mücadele de sıklıkla eleştirilmektedir. 2006 yılında dönemin Meksika Başkanı Felipe Calderón, yükselen organize suç tehdidine karşı Meksika Ordusunu göreve çağırmış ve "Meksika Uyuşturucu Savaşı" olarak anılan dönemin başlamasına neden olmuştur. Meksika Polisi ve Meksika Ordusu, bu çatışmalarda ABD tarafından desteklenmiştir. Her ne kadar Meksika Ordusunun uyuşturucu ile mücadelede aktif olarak rol alması Karteller ve merkezi devlet arasındaki asimetriyi Meksika Devletinin lehine daha da bozmuş olsa da, Meksika'nın düşük devlet kapasitesi bu dönemde pek çok insan hakları ihlalinin yaşanmasına neden olmuştur. Bunlardan en bilineninin Iguala Vakası olduğu söylenebilir. 26 Ekim 2014'de Meksika'nın Iguala şehrindeki bir öğretmen okulunda okuyan 40 erkek öğrenci iddialara göre gözaltına alındıktan sonra ortadan kaybolmuştur. Öğrencilerin bazılarının bölgede aktif olan kartellerle ilişkili oldukları ve gözaltına alınmadan önce polise ateş açtıkları iddia edilmiştir. 2024 yılında kaybolan 40 öğrenciden 3'ünün cesetleri teşhis edilebilmiştir. (Verza, 2024) Kaybolan öğrencilerin tamamının öldürülmüş olduğu düşünülmektedir. Bazı medya kaynakları, öğrencilerin Meksika kolluk kuvvetleri tarafından değil Karteller tarafından öldürülmüş oldukları ihtimali üzerinde durmuştur. Kartellerin kolluk kuvvetleri içine sızabiliyor ya da rüşvet yoluyla yönlendirebiliyor oluşu, vakayı daha da içinden çıkılmaz kılmaktadır. (Kitroeff ve Bergman, 2023)

Latin Amerika'daki uyuşturucu üretimi ve ticareti, sadece bölgedeki devletleri değil, küresel barışı da tehdit etmektedir. Geçmiş yıllarda Hizbullah'ın, Latin Amerika'daki uyuşturucu ticareti ağlarını hem örgüte finansal kaynak sağlamak, hem de eylemleri için doğrudan lojistik destek sağlamak için kullandığına dair pek çok bulguya rastlanmıştır. Terör, Latin Amerika bölgesine yabancı bir olgu değildir. Buna karşın Şii-köktenci bir örgütün Latin Amerika'da yapılanması pek çok kişi için sıra dışı olarak değerlendirilecektir. Hizbullah'ın Latin Amerika'daki etkinliğini arttırmak için Güney Amerika'daki Şii Arap diasporasını kullandığı çıkarılabilir. Lübnan, Hizbullah'ın uyuşturucu ticareti ile anıldığı tek devlet değildir. Hizbullah'ın uzun süredir Brezilya, Arjantin ve Paraguay sınırlarının kesişim bölgesi olan coğrafyada (İngilizce kaynaklarda söz konusu bölge genellikle tri-border area olarak geçmektedir.) varlık gösterdiği ve uyuşturucu ticareti ya da kaçak kripto para madenciliği gibi yasa dışı yollarla örgüte finansal kaynak sağladığı bilinmektedir. (Kleck, 2011) Çeşitli kaynaklar tarafından özellikle kokain üretimi ve ticareti gibi faaliyetlerle ön plana çıkan Hizbullah'ın, İran ve Venezuela arasındaki ilişkiler nedeniyle bölgede Venezuela tarafından korunduğu iddia edilmiştir. Güncel olarak yasadışı ticaret ve kaçakçılığın örgütün gelirlerinin yüzde 60 ila 70'ini oluşturduğu ve Latin Amerika'daki Hizbullah yapılanmasının örgütün Lübnan'daki merkezi için önemli bir gelir kaynağı olduğu tahmin edilmektedir. (Mohnblatt, 2022) 2000'li yıllarda Hizbullah, Latin Amerika'daki faaliyet alanını genişletmiş ve bölge içerisinde kuzeye doğru ilerlemiştir. Geçtiğimiz yıllarda Hizbullah'ın Meksika'daki uyuşturucu kartelleri ile de iş birliğine girdiğine dair bulgular ileri sürülmüştür. Bazı kaynaklar Hizbullah'ın, kartele ait tünelleri kullanması ve uyuşturucu ve insan kaçakçılığı konularında desteklenmesi karşılığında kartel üyelerine silah kullanımı ve bomba yapımı konusunda destek verdiğini iddia etmiştir. Aynı kaynaklar

Sinaloa kartelinin bazı üyelerinin eğitim için Venezuela üzerinden İran'a gönderildiğini savunmuştur. (Levitt, 2013) Hizbullah'ın Meksika'daki faaliyetleri, özellikle Amerika Birleşik Devletleri için önemli bir tehdit teşkil etmektedir.

Hizbullah ve Hizbullah ile ilişkili örgütlerin Latin Amerika'daki faaliyetleri finansal kaynak arayışından ibaret değildir. 17 Mart 1992'de Buenos Aires'te İsrail Büyükelçiliğine gerçekleştirilen bombalı saldırı 29 kişinin ölümüne ve 242 kişinin yaralanmasına; 1995 yılında Arjantin Yahudi Yardımlaşma Derneği'ne gerçekleştirilen bombalı saldırı ise 85 kişinin ölümüne ve 300'den fazla kişinin yaralanmasına yol açmıştır. Söz konusu saldırılar, günümüze değin Arjantin tarihinin en yıkıcı terör saldırı olarak anılmaktadır. Her ne kadar iki saldırı da doğrudan Hizbullah tarafından değil, Hizbullah ile ittifak halindeki vekil örgütler tarafından sahiplenilmiş olsa da saldırıdan sonra yapılan soruşturma, eylemlerin Brezilya, Arjantin ve Paraguay sınırlarının kesişim bölgesinde faaliyet gösteren Hizbullah yapılanması tarafından planlandığını ve eyleme konulduğunu göstermiştir. (Realuyo, 2023)

Makarenko'nun Kara Delik Sendromu olarak adlandırdığı olgunun en uç örneği, uyuşturucu ticareti olgusunun doğrudan merkezi yönetimi ele geçirmesidir. Uç bir senaryo olduğundan dolayı bu durumun fazla örneği olmamasına karşın Manuel Noriega yönetimi altındaki Panama, bu durumun en iyi örneklerinden biri olabilir. Kariyerinin erken yıllarında CIA ile yakın şekilde çalışan bir asker olan Noriega, Panama askeri istihbaratının başına geçecek kadar yükselmiştir. 1983 yılında bir askeri darbe ile yönetimi ile geçiren Noriega, 6 yıl boyunca kukla hükümetler aracılığı ile Panama'yı de facto olarak yönetmiştir. Her ne kadar ABD'nin uyuşturucuya karşı savaş yıllarında CIA, Noriega'nın uyuşturucu ticareti ile olan bağları konusunda istihbarat üretmiş olsa da karar alıcılar Noriega'nın önemli bir haber kaynağı olduğunu düşünerek bu konuda aksiyon almamışlardır. Noriega'nın uyuşturucu ticareti ile olan bağlantısının, ABD'nin Güney Amerika'da komünizm ile olan mücadelesi ile bağlantılı olduğu da iddia edilmiştir. Panama'nın de facto yöneticisi haline geldikten sonra Noriega'nın uyuşturucu ticaretindeki etkisi radikal şekilde artmış, geçmişte CIA tarafından değerli bir kaynak olarak görülen Noriega, ABD için bir tehdit haline gelmiştir. (The National Security Archive, 2025) Noriega'nın bu dönemde uyuşturucu ticaretinin yanı sıra Medellin Karteli'nin para aklamasına da yardımcı olduğu tahmin edilmektedir. Noriega, uyuşturucu ticaretinden elde ettiği kaynakları ülke içerisindeki elitler ile paylaşarak otoriter rejimini güçlendirmiştir. Noriega'nın uyuşturucu ticaretindeki rolünün artması, ABD ile olan ilişkilerinin git gide bozulmasına neden olmuş, bu gerilim George H. W. Bush döneminde ABD'nin Panama'yı işgal etmesi ve Noriega rejiminin devrilmesi ile sonuçlanmıştır. Vatikan diplomatik misyonuna sığınan Noriega, ABD'li birlikler tarafından yakalanıp yargılanmak üzere ABD'ye götürülmüş, uyuşturucu ticaretinin yanı sıra döneminde gerçekleşen diğer suçlar nedeniyle yargılanıp hüküm giymiştir. (Anderson, 2017)

Aynı fenomenin bir başka örneği ise Luis García Meza dönemi Bolivya'sı olarak gösterilebilir. Luis García Meza 1980 yılında bir askeri darbe ile Bolivya'nın yönetimini ele geçirmiştir ve antikomünist bir rejim kurmuştur. Bu olay, Luis García Meza'nın uyuşturucu ticareti ile olan bağlarından ötürü "Kokain Darbesi" olarak anılmaktadır. Dönemin Bolivya İçişleri Bakanı Luis Arce-Gómez, benzer şekilde kartellerle ilişkisi nedeniyle basında "Kokain Bakanı" olarak anılmıştır. (Carroll, 2009)

Bu durumun güncel başka bir örneği Venezuela'dan verilebilir. 1993 yılından bu yana Venezuela ordusunda görevli yüksek rütbeli subayları doğrudan uyuşturucu ticaretini yönettiğine dair iddialar vardır. Söz konusu grup "Cartel de los Soles" yani "Güneşler Karteli" olarak anılmaktadır. Bu isim Venezuela ordusunda görevli generallerin apoletlerinde yıldız yerine güneş bulunmasından ötürü verilmiştir. Sürecin başında sadece ordu içerisindeki bir grubun uyuşturucu ticareti ile etkileşime geçtiği, fakat yıllar içerisinde daha fazla yüksek rütbeli subayın ve politikacının söz konusu yasadışı eylemlere dahil olduğu tahmin edilmektedir. Venezuela'nın otoriterleşmesi ve uluslararası sistemin dışına çıkması ile Güneşler Karteli'nin etkinliği daha da artmıştır. Söz konusu grubun FARC ve ELN gibi bölgedeki terörist gruplarla iş birliği yaptığı iddialar arasındadır. (al-Ameri, 2014) (Diálogo Américas, 2024)

SONUÇ

Latin Amerika, devlet zayıflığının ve devlet kırılganlığının pek çok boyutu ile gözlemlenebileceği bir coğrafyadır. Devlet kapasitesinin yetersizliği, pek çok durumda merkezi yönetimlerin toplumun gözünde meşruiyetlerini farklı ölçülerde yitirmesine; ve bu bağlamda devlet dışı aktörlerin meşruiyet kazanmasına yol açar. Söz konusu devlet dışı aktörler farklı vakalarda terör örgütleri ya da organize suç örgütleri olabilirler. Terör örgütleri ve organize suç örgütleri, ideolojik ya da ekonomik motivasyonlar ile zaman zaman dolaylı, zaman zaman doğrudan olarak çatışabilirler. Ayrıca söz konusu grupların yerel pazarlar üzerindeki hâkimiyetlerinin artması, devletlerin vergi gelirlerini kısıtladığından ötürü devlet kapasitesinin daha da düşmesine neden olabilir. Bu bağlamda, devlet kırılganlığı, devlet egemenliği için bir tür "kısır döngüye" benzetilebilir.

Latin Amerika devlet kırılganlığı olgusunun gözlemlenmesi için önemli bir coğrafyadır. Bölgedeki yetersiz sağlık ve eğitim sistemleri, gelir ve servet eşitsizliği ve toplumsal kutuplaşma gibi pek çok sorun, bu devletleri daha da kırılgan hale getirmektedir. Bu bağlamda terör örgütlerini ve organize suç örgütlerini besleyen toplumsal dinamikler temel olarak aynı gerekçelere dayanır. Merkezi hükümetler, toplumun kamu kaynaklarından yeteri kadar faydalanamadığını düşünen kesimlerinin gözünde meşruiyetlerini yitirirken devlet dışı aktörler meşruiyet kazanırlar. Söz konusu devlet dışı aktörler kimi zamanlarda ideolojik motivasyonlar ile hareket eden terör örgütleri ya da isyancı grupları, kimi zaman ise salt ekonomik çıkarları uğruna hareket eden organize suç örgütleridir. Latin Amerika örneğinde her iki grup da temel olarak kamu kaynaklarından daha fazla faydalanmak isteyen gruplar tarafından desteklenir.

Latin Amerika, pek çok örnekte terör ve organize suç fenomenlerinin iç içe geçtiği bir coğrafyadır. Kimi vakalarda terör örgütleri, örgütün eylemlerini finansa etmek için uyuşturucu üretimi ve ticareti ile etkileşime girerken kimi vakalarda organize suç örgütleri merkezi hükümeti ya da rakiplerini yıldırmak için terör örgütleri tarafından benimsenen taktiklere başvurur. Bu bağlamda Latin Amerika, Marksist silahlı örgütlerin kokain üretimi ve ticaretini organize ederken uyuşturucu kartellerinin sivilleri hedef alan bombalı saldırılar gerçekleştirebildiği ve suikastlar ile gazetecileri hedef aldığı sıra dışı bir coğrafyadır.

Bu iki olgu arasındaki etkileşim diğer aktör tarafından kullanılan taktiklerin benimsenmesi ile sınırlı değildir. Birçok farklı örnekte Latin Amerika'daki organize suç örgütlerinin ve terör örgütlerinin farklı boyutlarda iş

birliklerine gittikleri görülebilir. Söz gelimi Peru’da Aydınlık Yol militanları silahlı güçleri ile kokain üreticilerini merkezi yönetimden korurken Kolombiya ve Meksika kartellerinin çeşitli terör örgütlerine eylemler yaptırdıkları görülebilir. Söz konusu ülkelerinin devletlerinin düşük kapasiteli oluşu, bu tür iş birlikleri için uygun ortamı hazırlamaktadır.

Bazı uç örneklerde ise organize suç ve terör olgularının tamamen iç içe girdikleri görülür. Tamara Makarenko, bu durumu “kara delik sendromu” olarak tanımlar. Merkezi yönetimler tarafından farklı yollarla ideolojik olarak tasfiye edilen FARC ve Aydınlık Yol gibi örgütlerin uyuşturucu kaçakçılığı örgütlerine dönüşerek varlıklarını devam ettirmeleri kara delik sendromunun Latin Amerika’daki örnekleri arasında gösterilebilir.

Narkoterörizm çok boyutlu ve karmaşık bir olgudur. Her ne kadar bu olgunun kavramsal çerçevesi üzerinde net bir uzlaşıya varılmamış olsa da organize suç örgütleri tarafından gerçekleştirilen saldırılar ve terör örgütlerinin uyuşturucu ticareti yolu ile ekonomik kaynaklar elde etmesi hem bölgedeki devletler, hem de dünyanın geri kalanı için bir tehdit niteliğindedir. Uyuşturucu üretimi ve ticareti yolu ile elde edilebilecek kaynakların büyüklüğü, bölgedeki yerli aktörlerin yanı sıra Hizbullah gibi bölgeye yabancı aktörleri dahi Latin Amerika’ya çekmektedir. Bu bağlamda bölgedeki narkoterör ile mücadele, sadece bu devletlerin sorumluluğunda olmamalı; uluslararası kurumlar da bu mücadeleye destek vermelidir.

Latin Amerika’daki örneklerden de görülebileceği gibi devlet zayıflığı çok yönlü bir fenomendir. İster terör örgütleri gibi ideolojik, ister organize suç örgütleri gibi salt ekonomik motivasyonlar ile hareket etsin; bu tür örgütler temel olarak meşruiyetlerini ve güçlerini devletlerin zayıflıkları ile elde ederler. Bu bağlamda bu örgütler ile mücadele edilmesi için sadece askeri önlemlerin çoğu zaman yeterli olmadığı vurgulanmalıdır. Latin Amerika’daki pek çok örnek, düşük kapasiteye sahip merkezi yönetimlerin organize suç ya da terör örgütleri ile mücadele ederken sivillere de zarar verebildiklerini göstermiştir. Peru’daki Rondas yapılanmasının yoldan çıkması gibi tarihi; ya da 2014 yılında Iguala şehrinde ortadan kaybolan 43 öğrenci gibi görece güncel örnekler, bu hipotezi destekler nitelikte karanlık olaylardır. Bu bağlamda organize suç ve terör olgularına merkezi devletin zayıflığından kaynaklanan semptomlar olarak yaklaşmak ve temel olarak merkezi devletin toplumun gözündeki meşruiyetini arttıracak politikaları da izlemek bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gerek ideolojik motivasyonlu terörizmin, gerek uyuşturucu kaçakçılığı gibi organize suçların sadece Latin Amerika bölgesi için değil dünyanın geri kalanı için de bir güvenlik tehdidi olduğu ortadadır. Bu konunun tartışılması gereken bir başka boyutu ise uyuşturucunun küresel çapta bir sağlık tehdidi olduğudur. Her yıl milyonlarca insanın uyuşturucu bağımlısı olduğu ve yüzbinlerce insanın doğrudan uyuşturucu kullanımı ya da uyuşturucuya bağlı sağlık sorunları nedeniyle hayatını kaybettiği bilinen bir gerçektir. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi, 2025 Dünya Uyuşturucu Raporu’nda sadece 2023 yılında dünyada 316 milyon kişinin uyuşturucu kullandığını, 64 milyon kişinin ise uyuşturucu kullanımına bağlı sağlık sorunlarıyla mücadele ettiğini belirtmiştir. (UNODC, 2025) Söz konusu istatistikler genellikle beyana dayalı olduğundan ötürü ilgili rakamların gerçekte çok daha yüksek olduğu varsayılabilir.

Uyuşturucu kullanımı, bağımlılık ya da doğrudan kullanıma bağlı sağlık sorunlarının yanı sıra şırınga kullanımı gibi yollarla HIV ve Hepatit gibi kan yoluyla bulaşan ölümcül hastalıkların yayılmalarına da aracılık eder. (UNODC, A.g.e.) Her ne kadar küresel çapta bir standardize edilmiş bir istatistik mevcut olmasa da, terör örgütlerinin ve organize suç örgütlerinin piyasaya soktukları uyuşturucu maddeler ile silahlar ve bombalar ile öldürdüklerinden daha fazla kişi öldürdükleri varsayımı yerinde olacaktır.

Bu bağlamda gerek terör örgütlerinin, gerek ise organize suç örgütlerinin varlığı gerek doğrudan, gerek dolaylı olarak küresel bir güvenlik tehdididir. Uluslararası kurumların bölgedeki ülkelerin devlet kapasitelerini yeniden inşa etmeleri için gerekli adımları atmaları uluslararası güvenlik için gerekli bir adım olacaktır. Narkoterör olgusu ile mücadele etmek için askeri yöntemlerin tek başına yeterli olmadığı ve bu krizin sağlık, sosyal, adli ve askeri boyutları olduğu açıktır. Bu bağlamda uluslararası örgütlerin dahili ile Latin Amerika'daki devlet kapasitelerinin yeniden inşası, uluslararası güvenlik bağlamında önemli bir adım olacaktır.

KAYNAKÇA

- ACEMOĞLU, D., ROBINSON, J. A. ve SANTOS, R. (2013). "The Monopoly of Violence: Evidence from Colombia", *Journal of the European Economic Association*, 11(1): 5–44.
- AL-AMERI, A. (2014). "Venezuela's Drug-Running Generals May Be Who Finally Ousts Maduro", *VICE*, <https://www.vice.com/en/article/venezuelas-drug-running-generals-may-be-who-finally-ousts-maduro/>, (Erişim: 31.03.2025).
- ANADOLU AGENCY (2022). "PKK-Affiliated Gangs Control Drug Trade in UK", *Anadolu Agency*, <https://www.aa.com.tr/en/europe/pkk-affiliated-gangs-control-drug-trade-in-uk/2738227>, (Erişim: 21.04.2025).
- ANDERSON, J. L. (2017). "Manuel Noriega, a Thug of a Different Era", *The New Yorker*, <https://www.newyorker.com/news/daily-comment/manuel-noriega-a-thug-of-a-different-era>, (Erişim: 30.05.2025).
- ANTER, A. (2019). "The Modern State and Its Monopoly on Violence", *The Oxford Handbook of Max Weber*, Editörler Edith Hanke, Lawrence Scaff & Sam Whimster, Oxford Handbooks Online, Oxford University Press
- BJÖRNEHED, E. (2004). "Narco-Terrorism: The Merger of the War on Drugs and the War on Terror", *Global Crime*, 6(3–4): 305–324. <https://doi.org/10.1080/17440570500273440>.
- BOWDEN, M. (2001). *Killing Pablo: The Hunt for the World's Greatest Outlaw*, Grove Atlantic, New York.
- CARROLL, R. (2009). "US Deports 'Minister for Cocaine' Luis Arce-Gómez to Bolivia", *The Guardian*, <https://www.theguardian.com/world/2009/jul/10/luis-arce-gomez-bolivia-deported>, (Erişim: 10.07.2025).
- CHÁVEZ CHÁVEZ, E. M. (2023). "Shining Path and Its Alliance with Drug Trafficking in the VRAEM", *Centro de Estudios Estratégicos del Ejército del Perú (CEEPEP)*, <https://ceeep.mil.pe/2023/09/07/shining-path-and-its-alliance-with-drug-trafficking-in-the-vraem/?lang=en>, (Erişim: 03.09.2025).

- COOK, C. W. (2007). CRS Report for Congress: Mexico's Drug Cartels, Congressional Research Service, Washington, DC.
- CRONIN, A. K. (2009). How Terrorism Ends: Understanding the Decline and Demise of Terrorist Campaigns, Princeton University Press, Princeton, NJ.
- DIÁLOGO AMÉRICAS (2024). "Maduro Actively Involved in Cartel of the Suns, Report Says", Diálogo Américas, <https://dialogo-americas.com/articles/maduro-actively-involved-in-cartel-of-the-suns-report-says/>, (Erişim: 05.09.2024).
- DOĞAN, F. C. (2025). "Income Inequality, Economic Growth, and Crime Relationship: An Empirical Analysis of South and Latin America", Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, 11(1): 67–81. <https://doi.org/10.20979/ueyd.1624384>
- FAUST, J. (2007). Statehood and Governance: Challenges in Latin America, German Development Institute, Bonn.
- FRAGILE STATES INDEX (2025a). "What Does State Fragility mean?", Fragile States Index, <https://fragilestatesindex.org/frequently-asked-questions/what-does-state-fragility-mean/>, (Erişim: 25.12.2025).
- FRAGILE STATES INDEX (2025b). "Indicators", Fragile States Index, <https://fragilestatesindex.org/indicators/>, (Erişim: 10.01.2025).
- FRAGILE STATES INDEX (2025c). "Methodology", Fragile States Index, <https://fragilestatesindex.org/methodology/>, (Erişim: 10.01.2025).
- HERRE, B. ve ARRIAGADA, P. (2023). "State Capacity", Our World in Data, <https://ourworldindata.org/state-capacity#article-citation>, (Erişim: 25.12.2025).
- JRAISSATI, J. (2021). "Maduro says Duque turning Colombia into 'narco-state'", Anadolu Agency, <https://www.aa.com.tr/en/americas/maduro-says-duque-turning-colombia-into-narco-state/2150867>, (Erişim: 25.12.2025).
- KAY, C. (2010). Latin American Theories of Development and Underdevelopment, Erasmus University Rotterdam. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203835418>
- KITROEFF, N. ve BERGMAN, R. (2023). "Why Did a Drug Gang Kill 43 Students? Text Messages Hold Clues", The New York Times, <https://www.nytimes.com/2023/09/02/world/americas/mexico-iguala-students-kidnapping.html>, (Erişim: 07.09.2025).
- KLECK, N. (2011). Hezbollah Operations in the Tri-Border Area of South America, Yüksek Lisans Tezi, Duquesne University, Pennsylvania.
- KOLBA, G. (2020). "The Story of the Bloody Budapest Assassination Ordered by Pablo Escobar", Daily News Hungary, <https://dailynewshungary.com/the-story-of-the-bloody-budapest-assassination-ordered-by-pablo-escobar/>, (Erişim: 09.07.2025).

- LABROUSSE, A. (2005). “The FARC and the Taliban’s Connection to Drugs”, *The Journal of Drug Issues*, 35: 169–184.
- LEVITT, M. (2013). *South of the Border, a Threat from Hezbollah*, The Washington Institute for Near East Policy, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/south-border-threat-hezbollah>, (Erişim: 13.09.2025).
- MAKARENKO, T. (2004). “The Crime-Terror Continuum: Tracing the Interplay Between Transnational Organised Crime and Terrorism”, *Global Crime*, 6(1): 129–145.
- MOHNBLATT, D. (2022). “Jihad in Latin America: Illicit Activities in the Region Fund Hezbollah”, *The Jerusalem Post*, <https://www.jpost.com/international/article-720003>, (Erişim: 13.09.2025).
- QUILLEN, C. (2002). “Mass Casualty Bombings Chronology”, *Studies in Conflict & Terrorism*, 25(5): 293–302. <https://doi.org/10.1080/10576100290101205>.
- REALUYO, C. B. (2023). “Rising Concerns about Hezbollah in Latin America Amid Middle East Conflict”, *Wilson Center – Latin America Program*, <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/rising-concerns-about-hezbollah-latin-america-amid-middle-east-conflict>, (Erişim: 25.12.2025).
- ROLLINS, J. ve WYLER, L. S. (2013). *Terrorism and Transnational Crime: Foreign Policy Issues for Congress*, Congressional Research Service, Washington, DC.
- ROTBERG, R. I. (2003). “Failed States, Collapsed States, Weak States: Causes and Indicators”, içinde *State Failure and State Weakness in a Time of Terror*, Brookings Institution Press, Washington, DC, ss. 19–21.
- SAMPLE, S. J. (1998). *Drug Cartels: A Threat to National Security*, Yüksek Lisans Tezi, Air Command and Staff College, Air University, Alabama.
- SILKE, A. (2020). *Routledge Handbook of Terrorism and Counterterrorism*, Routledge, Londra.
- SIMSER, J. (2011). “Plata o Plomo: Penetration, the Purchase of Power and the Mexican Drug Cartels”, *Journal of Money Laundering Control*, 14(3): 266–278.
- STEVENSON, M. ve VERZA, M. (2024). “Case of Mexico’s 43 Missing Students Persists among Tens of Thousands of Disappearances”, *AP News*, <https://apnews.com/article/mexico-missing-students-ayotzinapa-fc8bd404a2c8966e8ee75333e0101753>, (Erişim: 13.09.2025).
- THE NATIONAL SECURITY ARCHIVE (2025). *The Contras, Cocaine, and Covert Operations*, <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB2/index.html>, (Erişim: 13.09.2025).
- THE WASHINGTON POST (2025). “Trump Wants to Label Mexican Cartels as Terrorists”, *The Washington Post*, <https://www.washingtonpost.com/world/2025/01/21/trump-cartels-terrorists-mexico/>, (Erişim: 21.01.2025).
- THE WHITE HOUSE (2025). *Designating Cartels and Other Organizations as Foreign Terrorist Organizations and Specially Designated Global Terrorists*, <https://www.whitehouse.gov/presidential->

actions/2025/01/designating-cartels-and-other-organizations-as-foreign-terrorist-organizations-and-specially-designated-global-terrorists/, (Erişim: 27.01.2025).

UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME (UNODC) (2025). World Drug Report 2025, United Nations Office on Drugs and Crime, <https://www.unodc.org/unodc/data-and-analysis/world-drug-report-2025.html>, (Erişim: 26.12.2025).

VALENCIA, D. (2014). The Evolving Dynamics of Terrorism: The Terrorist-Criminal Nexus of Hezbollah and the Los Zetas Drug Cartel, Capstone Projesi, University of Texas.

VAN DUN, M. (2012). “The Drugs Industry and Peasant Self-Defence in a Peruvian Cocaine Enclave”, International Journal of Drug Policy, 23(6): 442–448.

WALKER, C. (2025). “Trump White House Is Considering Using Drones to Bomb Cartels in Mexico — Report”, Truthout, <https://truthout.org/articles/trump-white-house-is-considering-using-drones-to-bomb-cartels-in-mexico-report/>, (Erişim: 08.09.2025).

WINDLE, J., MORRISON, J. F., WINTER, A. ve SILKE, A. (2018). Historical Perspectives on Organized Crime and Terrorism, Routledge, New York.

WINDLE, J. (2018). “Fundraising, Organised Crime and Financing Terrorism”, in Silke, A. (ed.) Routledge Handbook of Terrorism and Counterterrorism, Routledge, s. 195

YENAL, S. ve BEGENİRBAŞ, M. (2019). “Değişen Terörizm Konseptinde Latin Amerika Ülkelerinde Terörizmin Değerlendirilmesi”, Kara Harp Okulu Bilim Dergisi, 29(2): 203–227